

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОЦІНКА ВПЛИВУ МІСТА НА ДОВКІЛЛЯ
для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

10– природничі науки
106 – географія
бакалавр
Урбаністика та міське планування
обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **Дронова Олена Леонідівна,**

кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__
20__р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.

КИЇВ – 2022

Розробник: **Дронова Олена Леонідівна**, Кандидат географічних наук,
доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри економічної та соціальної
географії _____

проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 15 від «12» травня 2022
року

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від «29» серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії _____ доц. Наталія КОРОГОДА

«29» серпня 2022 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів здатність ставити та успішно розв’язувати на достатньому професійному рівні складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми при дослідженні міст і міських систем із застосуванням сучасних теорій щодо взаємодії суспільства та природи та методів дослідження природних і суспільних об’єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умов недостатності інформації, прогнозувати напрями збалансованого просторового і соціально-економічного розвитку міст на основі оцінки їх впливу на довкілля.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Природнича географія», «Суспільна географія», «Вступ до урбаністичних студій», «Методи урбаністичних досліджень», «Урбоекологія», «Ландшафтна екологія».
2. Вміння відслідковувати й осмислювати розвиток теорії й практики у сфері взаємодії людини і природи, встановлювати та визначати причинно-наслідкові зв’язки явищ та процесів у біосфері.
3. Володіння сучасними кількісними та якісними методами географічних досліджень, вміння кількісно і якісно аналізувати особливості природних та суспільних процесів у географічній оболонці.
4. Володіння навичками критичного мислення, аналізу і синтезу, здатності шукати, обробляти та аналізувати інформацію про природні умови та ресурси територій міст, комплексного природно-ресурсного потенціалу з різних джерел; здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми у сфері природокористування.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Дисципліна «Оцінка впливу природного середовища» висвітлює підходи і методи здійснення сталого (збалансованого) управління містом. Вона присвячена вивченню біотичної регуляції довкілля, питанням управління природокористуванням та природоохоронною діяльністю у місті, інструментам господарського механізму управління природними ресурсами, основам екологічного моніторингу, підходам до екологічної безпеки та управління ризиком, а також новітнім механізмам реалізації стратегії сталого розвитку на засадах екологічної, зеленої, циркулярної економіки. Вона закладає основу знань та розуміння щодо системи оцінки впливу господарської діяльності на довкілля та її інструментів, зокрема, стратегічної екологічної оцінки, а також значення та методології здійснення екологічного аудиту та екологічного інспектування господарської діяльності об’єктів різного ієрархічного рівня та різних прав власності у містах.

4. Завдання вивчення дисципліни «Оцінка впливу міста на довкілля» полягають у наданні студентам загальних та фахових компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою «Урбаністика та міське планування», зокрема:

- здатності реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11);
- здатність до проведення досліджень з оцінювання впливу міських систем на стан довкілля на відповідному рівні (ЗК-6);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК1) через самостійний пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел щодо впливу міст на стан довкілля (ЗК7);
- вміння застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства при аналізі впливів міського середовища на природні системи (СК2).
- здатність аналізувати склад і будову геосфер в урбанізованих просторах на різних просторово-часових масштабах (СК5).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та / або методи і	Методи оцінювання та пороговий	Відсоток у підсумков
---	--------------------------	--------------------------------	----------------------

Код	Результат навчання	технології) викладання і навчання	критерій оцінювання	ій оцінці з дисципліни
1.1	концепції взаємодії людини з природою в локальних і глобальних масштабах; поняття біотичної регуляції та господарської ємності біосфери;	лекція, практична робота, самостійна робота	тест, блиц-опитування, виконання практичних робіт, іспит	5%
1.2	поняття про природокористування, еволюцію моделей природокористування;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.3	поняття про екологічну безпеку, фактори надзвичайних ситуацій; оцінка і управління ризиком, фактори ризиків у містах;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.4.	сутність екологічної оцінки, стратегічної екологічної оцінки і екоаудиту, ЕО в Україні;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.5.	сутність сталого розвитку, сталого розвитку міст;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.6.	концепцію міського метаболізму, сутність зеленої, синьої, циркулярної економіки;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.7.	сутність чистих технологій у містах, нові екологічні стандарти;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
1.8.	господарський механізм регулювання впливу на довкілля;	лекція, практична робота, самостійна робота		5%
2.1	застосовувати загальні та спеціальні географічні методи в системі раціонального природокористування та природоохоронної діяльності;	практична, самостійна робота	тест, блиц-опитування, виконання практичних робіт, іспит	до 40%
2.2.	проектувати, планувати і проводити наукові дослідження у сфері екологічного менеджменту міського управління, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове впровадження у виробництво;	практична робота, самостійна робота		
2.3	знаходити шляхи впровадження зелених технологій виробництва, екологічних послуг;	практична робота		
2.4.	аналізувати екологічні наслідки господарської діяльності у містах та знаходити інструменти впливу на суб'єктів природокористування;	практична робота, самостійна робота		
2.5.	розробляти системи екологічного управління;	практична робота, самостійна робота		

7. Схема формування оцінки. Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами виконання практичних робіт, бліц-опитування, написання письмових контрольних робіт (тест) та іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- ✓ результати навчання – **1.1 – 1.8 (знання)** - до 5% за кожен;
- ✓ результати навчання – **2.1-2.5 (вміння)** - до 40%;
- ✓ результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%.
- ✓ результати навчання – **4.1-4.2 (автономність та відповідальність)** - до 5% за кожен.

7.1. Форми оцінювання студентів

У курсі передбачено 2 змістові частини. Заняття проводяться у формі лекцій та практичних занять. Завершується дисципліна іспитом.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні роботи на практичних заняттях та виконанні тематичних контрольних робіт.

Організація оцінювання: Робота на практичних заняттях оцінюється по виконанню, відповідно до графіка проведення практичних занять. Тематичні контрольні роботи проводяться у тестовій формі.

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску до іспиту – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на іспит*).

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

7.2. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Назва теми	Розрахунок часу, год.)		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 1. СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ДЛЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ				
1	Природокористування як провідна форма взаємодії людини та природи. Еволюція моделей природокористування.	4	4	10
2	Екологічна безпека і екологічний ризик	4	4	10
3	Система екологічної оцінки для досягнення екологічної безпеки	8	8	10
ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 2. МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВПЛИВУ МІСТА НА ДОВКІЛЛЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ				
4	Сталий розвиток міст. Концепція міської стійкості.	6	6	10
5	Концепція міського метаболізму як основа для розбудови збалансованих міст	4	4	10
6	Механізми регулювання впливу міста на природне середовище	4	4	10
Разом		30	30	60

Загальний обсяг 120 год, в тому числі:

Лекцій – 30 год.

Практичні заняття - 30 год.

Самостійна робота – 90 год.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Дронова О. Л. Запотоцький С. П. Сучасне природокористування: суспільно-географічний контекст : навчально-методичний посібник. Київ: Прінт-Сервіс, 2018. 214 с. https://geo.knu.ua/images/doc_file/navch_lit/PosibnikDronovaZapot2018.pdf
2. Потапенко В.Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки»: монографія. За наук. ред. Є. В. Хлобистова. Київ: НІСД, 2012. 360 с.
3. Василенко І.А., Півоваров О.А., Трус І.М., Іванченко А.В. Урбоекологія. Дніпро: Акцент ПП, 2017. 309 с.

Додаткова:

1. Rudenko L., Bochkovska A, Chabaniuk V., Polyvach K., Santalova S, Vyshnia M. Assessment and Visualization of Emergencies Risks in Ukraine. Local and Regional Aspects of Natural Hazards. 2021. „Az-buki“ National Publishing House Sofia, 114 p. – P. 24-37. https://nnpos.files.wordpress.com/2021/12/sbornik_local_web.pdf.
2. Song, Y., Gil, J., Wandl, A., & Van Timmeren, A. (2018). Evaluating sustainable urban development using urban metabolism indicators in urban design. Europa XXI, 34, 5-22. https://pure.tudelft.nl/portal/files/67075528/86608_Song_Y_i_in_Evaluating_sustainable_urban_developme.pdf
3. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології: Підручник. Київ: Либідь, 2006. 408с.
4. Борейко В. І. Економіка довкілля та природокористування : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 254 с.
5. Буркинський Б.В., Галушкіна Т.П., Реутов В.Є. «Зелена» економіка кризь призму трансформаційних зрушень в Україні. Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2011. 348 с.
6. Гречко Т.К., Лісовський С.А., Романюк С.А., Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: навчальний посібник. Грінь Д.С., 2015. 264 с.
7. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. Київ: Знання, КОО, 2002. 203 с.
8. Дронова О.Л. Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні: Монографія. Київ: Інститут географії НАН України, 2011. 270с.
9. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник. За ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлюк. Київ, Центр навчальної літератури, 2004. 407 с.
10. Економіка природокористування : підручник. За ред. Хвесика М. А. Київ: Аграр Медіа Груп, 2013. 333 с.
11. Економіка природокористування і охорона довкілля. Відп. ред. Б. М. Данилишин. Київ, 2005. 376 с.
12. Кононенко О.Ю., Дронова О. Л. Концепція міського метаболізму як підґрунтя для розбудови циркулярних міст в Україні. Український географічний журнал. 2022. № 1. С. 36–46. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.01.036>
13. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник. Київ: ДП «Прінт сервіс», 2016. 142 с.
14. Лісовський С.А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку. Житомир, 2007. 108 с.
15. Лісовський С.А. Природа і суспільство: баланс інтересів на теренах України. Київ: Інститут географії, 2009. 300 с.
16. Мартієнко А. І. Економіка природокористування: адміністративне управління : монографія. Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2017. 300 с.
17. Мельник С. В. Економіка природокористування : навчальний посібник. Одеса : Наука і техніка,

2012. 223 с.

18. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України: монографія / ІПРЕЕД НАН, ІГ НАН України, ІППЕ НАН України. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 714 с.
19. Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Пересекін В.М. Управління використанням природних ресурсів Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ: ВГЛ «Обрії», 2008. 284 с.
20. Олійник Я.Б., Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. Основи екології: підручник. Київ: Знання, 2012. 558 с.
21. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : Підручник. За заг. ред. Л. Г. Мельник, М. К. Шапочка. Суми : Університетська книга, 2006. 760 с.
22. Офіційний сайт Генеральної асамблеї ООН. Документи з питань сталого розвитку. Режим доступу: <http://www.un.org/en/sections/what-we-do/promote-sustainable-development/index.html>
23. Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України. Режим доступу: <http://menr.gov.ua>.
24. Руденко В.П. Менеджмент природоохоронної діяльності: у 3-х част.: підручник. В.П.Руденко, М.Т.Гостюк, І.В.Кібіч та ін. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2014. 440 с.
25. Руденко В.П., Руденко С.В. Оцінка природно-ресурсного потенціалу України як основа менеджменту природоохоронної діяльності: Монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2014. 248 с.
26. Руденко Л. Г., Лісовський Л. А., Маруняк Є.О., Голубцов О. Г., Дронова О. Л., Мозговий А. А., Чехній В. М., Фаріон Ю.М., Варуха А.В. Аналіз стратегій регіонального і місцевого розвитку України на шляху досягнення «Цілей 2030». Український географічний журнал. 2022. № 1. С. 8–17. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.01.008>
27. Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на ХХІ століття» (2002 – 2012). За ред. Л.Г. Руденка К.:Академперіодика, 2014. 359 с.
28. Come On! (2018) Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. Report to the Club of Rome Weizsaecker E., Wijkman A. Springer Publishing.
29. Towards the Circular Economy: Accelerating the scale-up across global supply chains. Prepared in collaboration with the Ellen MacArthur Foundation and McKinsey & Company 2014: http://www3.weforum.org/docs/WEF_ENV_TowardsCircularEconomy_Report_2014.pdf
30. Regenerative City. (2014) Herbert Girardet/World Future Council https://www.worldfuturecouncil.org/wp-content/uploads/2016/01/WFC_2010_Regenerative_Cities.pdf
31. Williams, J. (2021). Circular Cities: What Are the Benefits of Circular Development?. Sustainability, 13(10), 5725.

Нормативно-законодавчі документи:

1. Водний кодекс України (1995 р.). Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>
2. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій (ДК 019-2001). К.: Держстандарт України, 2002.
3. Державний класифікатор України. Класифікатор відходів ДК 005-96. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text152/pg1.htm>
4. Загальнодержавна програма збереження біорізноманіття на 2005–2025 роки. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/675-2004-%D1%80>
5. Закон України " Про оцінку впливу на довкілля". 2017. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19/page>
6. Закон України "Про Червону книгу України". 2002. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>

7. Закон України „Про охорону атмосферного повітря”. 1992 р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
8. Закон України „Про природно-заповідний фонд”. 1992 р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
9. Закон України „Про рослинний світ”. 1999 р. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/591-14>.
10. Закон України „Про тваринний світ”. 2001 р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.
11. Земельний Кодекс України 2001. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
12. Кодекс України про надра. 1994. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>
13. Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_120
14. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року (Ріо-де-Жанейро, 1992 рік), Закон України «Про ратифікацію Конвенції про охорону біологічного різноманіття» від 29 листопада 1994 року № 257/94-ВР. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_030
15. Лісовий Кодекс України 1994. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
16. Національний класифікатор України. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. Режим доступу: <http://document.org.ua/klasifikator-nadzvichainih-situacii-dk-019-2010-doc45963.html>
17. Пан-Європейська Стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. 1995. Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_711.
18. Податковий кодекс України. 2011. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
19. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_044